

SANCTI UDALRICI.

PLaga hæc universa , quam sancti Udalrici suburbium dicimus (pagus antè latis circum limitibus protensus) ubi fæderata Christianorum arma barbarorum acies urbi propemodum fatales longiùs pomæriis submovissent , urbi adjicitur nobiliori deinceps suburbii nomine è ruderibus & vastitate surrectura. Nomen ab Sacello , quod compluribus abhinc sæculis loci incolæ suæ pietati extructum Divo Udalrico sacraverant , jam olim mutuatum retinet etiamnum ; ut vetustatis suæ memoriam , cum barbarus furor cætera abolevisset , in nomine superstitem tueretur.

Victorinus Ladislai VIII Bohemorum Regis filius , dum Annò decimi quinti Sæculi sexagesimo secundo , Cæsarem Fridericum IV. in aula sua à Viennensium insurgentium turma obseffo , exercitu bene armato opem laturus succurrit ; sibi , suisque , immò & Cæsaris libertati maturandæ (quòd aulam vicino è colle respiceret) peropportunam in hoc loco stationem delegit. Ab incolis in fide Cæsaris persistentibus non humanitate modò , quod rustica in plebe mirère , sed & liberalitate , quantam tenues tuguriorum opes patiebantur , maximâ fuerat exceptus : quibus Cæsar jam sibi redditus atque Victorini ope suorum victor , ne ea liberalitate subditorum vince-
retur , gratitudinem rependit incolarum dignam fidelitate , nec Cæsare indignam ; dum ad remotiora imperii sui loca iter ingressus, tridui morâ , quam in aula Neudeggeriana exegerat , lo-
cum

cum nobilitavit , rusticamque plebem commodi præ honore ferè amantem privilegiis compluribus , immunitatibusque donavit.

Situm , quem pagus olim , ferè eundem modò suburbium obtinet meridiem inter & occidentem medium : parte , quà urbem respicit , leni clivo attollitur : quà lineas vallatas versùs , quibus levior hostis arcetur à suburbiis , procurrit , plano admodum campò diffunditur. Atque inde accidit , quòd superiore sæculo , etsi barbara Turcarum agmina omnem latè viciniam inundârint , hac tamen in regione obsidendæ urbi præ aliis opportuna exercitûs ferocis robur , seu militum , seu bellicarum machinarum delectum spectes , stationem figere Vezirius imperârît : quippe ubi propè nullo labore suggestus , quibus mœnia machinarum ænearum ictibus verberaret , ad justam altitudinem attollere , & turmas pulchro ordine sub papilionibus brevi circum ambitu locatas , ubi res postularêt , aut ad vim erumpentium repellendam , aut ad assultus per quassata murorum rudera tentandos nulla propemodum temporis jacturâ in agmen cogere liceret.

Latus Boreæ obversum gemino suburbiò stipatur , Josephino uno , quocum æquo ferè ab urbis pomæriis intervallò initium sumit : cum altero , Perchensfeld dicto , ad lineas usque suburbia obvallantes protenditur. Ad meridiem , Hospitalensem collem (Spittelberg) primùm , dein Schöff objectum habet. Longitudo orgias septies centum , latitudo sexcentas quinquaginta æquat. Amplitudo universa , si Hospitalensem insuper collem adjeceris , pedum quadratorum 1987000. spatium superabit.

Perampla hæc regio , etsi universa omni jure eoque vetustissimo , Divi Benedicti Asceterio in urbe longè celeberrimo , ad Scotos nuncupari solito pareat , in terna tamen diversa veluti prædia , Austriæ inferioris Provinciæ distinctis nominibus

nibus adscripta (quòd aliis singula juribus dictæ Abbatix tributaria facta sint) dividitur. — Primum, quod Josephinum suburbium inter & Hospitalensem collem, medium urbi rectà objicitur, prædium inferius (Unter-But) nuncupant : cujus cives suo è gremio Judicem legentes peculiarem à reliquis suburbii incolis rempublicam constituunt, Divumque Udalricum, cum subscriptione Sanct Ulrich unter Schottischen Grund/ cælatum in insigni præferunt.

Alterum, quod beneficiarii Neudeggeriani prædii (Neudegger- Hof) nomine venit, medium inter inferius superiusque locum tenet. Id verò Episcopatus Patavienfis, collatum Scotensium Cœnobio, equestre feudum est : qua causa Comes ab Herberstein (quod solet) feudatarii Abbatidis personam repræsentat.

Prædium hoc magnifici quondam castri, quod Friderici Cæsaris triduo incolatu nobilitatum supra meminimus, umbram referre videtur ; ut, ubi temporum, bellorumque injuriis majestas vetus defluerat, formâ ad majestatem alludente, Augustum quid suis sub tectis quondam recepisse, posteritati loqueretur. Nam turri armata super ædes circumfita cervicem attollit ; fossa verò circumducta munimenti est vestigium, quæ non multis abhinc annis fonte Divi Udalrici huc derivato aquis oppleta, modò undæ venis in diversa distractis exaruit. Domus, Aula huic tributariæ, vicinorum juribus exemptæ suo justitiæ Præsidi auscultant, qui contractibus publicis, aliisque actibus in tabulas referri solitis sigillò fidem facit, quod imaginem Divi Udalrici ære cælata habet, incisus circum, ut moris est, his vocibus : Dorff St. Ulrich Sigill.

Tertium demum Udalricianum prædium ab aula Neudeggeriana ad vallatos usque suburbiorum limites, rectâ nec indecorâ serie excurrit, assurgentibus non rarò casis inter humiliores, notæ

majoris ædibus. Sex diversorum nominum seu aulas seu vicos complectitur : Schotten = Hof / Neu = Bau / Neu = Stift / Wendl = Stadt / Pönginger = Straß / Ober = Neu = Stift / quod decennio abhinc prioribus accesserat : uno eodémque superioris prædii S. Udalrici (Ober = Grund St. Ulrich) nomine comprehensa, à coacto suis è patribus senatu tribunaliisque mitioris præside leges accipiunt. Sigillum, quo authoritate publica litteras signant, crucem Teutonicæ similem, erectis lunæ substratæ cornibus impendentem exhibet, addita inscriptione : S. Tollenus Einer ehrbaren Gemein S. U. O. G. id est : St. Ulrich Ober = Gut.

Relatorum trium prædiorum in unum collectorum seu amplitudinem spectes, seu populi incolentis multitudinem, cujus capita quadragies quinque mille superant ; ex agrestium mappalium ruderibus urbem non ignobilem surrexisse dixeris. Accedit, quòd ædium quadringentarum, atque has inter molis vastioris complurium, continuatæ series civibus percommodam stationem præbeant : has ductæ ordine non ingrato plateæ intersecant, è quibus majores viginti ferè sex seu viatorum seu incolarum indies commeantium frequentia vias aperiunt peramplas.

Sacrarum ædium structuras, à quibus tum civium prona in Numen Divósque pietas fovetur, tum suburbio splendor non postremus affurgit, binas numerat. Harum dignitate, sacrorumque jurium vetustate princeps, primam pariter à nobis sibi vendicat memoriam Paræciale templum. Id è vetusto, quod multis abhinc sæculis Divo Udalrico sacratum suprà innuimus, Sacello, in augustius ponè odæum, cui etiamnum operarum manus insudant, cum Virginæ Matris à Consolatione dictæ clara miraculis icone (ad quam populi devoti frequentia indies benè magna precibus & votis à Magna cœlorum Regina Solatri-

cem

cem suis necessitatibus opem deprecatura affluīt) transferre placuit ; ut accurrenti populo ad gratiarum Thronum aditus amplior pateret.

Lapidem primum , à quo moles cætera magnificentius assurgeret, Annô sæculi labentis vigesimo primo usitatis Ecclesiæ Catholicæ ritibus jecit Reverendissimus Perillustris & Amplissimus Dominus Carolus Fezer Abbas etiamnum Religiosissimi in urbe Divi Benedicti Cœnobii vigilantissimus : quod , ut civibus sibi tributariis vicem rependeret , jam inde ab quinquagesimo octavo Sæculi duodecimi Anno Henricus Divi Austriæ Marchionis Leopoldi filius secundô genitus odæi paræcialis , animarûmque curam pastorem jure sacro in eos perpetuam habere jussit ; quam virorum Religiosissimorum zelus indefessus , vigilantiaque per omnem, quam diximus, Udalricianam ditionem commodô ovicularum subditarum maximo etiamnum impendit.

In foro , quod ponè templum sese explicat , statuarii operis non inelegantis colossus Divinissimæ Triadi dicatus assurgit : hunc cives , ut suam in Numen gratitudinem ob flagellum longè atrocissimum grassantis per Viennam omnem luis clementer sublatum perennem redderent , secto lapide extrui fecêre , addita hac epigraphe :
Der Allerheiligsten und Unzerheilten Dreysaltigkeit zu ewigen Lob und Ehr haben die sammentliche Pfarr- Kinder zu St. Ulrich um Abwendung der damahl grassirend : landigen Contagion diese Gelübds : Säulen aufgerichtet
Den 2. Aug. Anno 1713.

Altera ædes sacra , RR. PP. Ordinis sancti Francisci strictioris observantiæ Capucinorum Templum & asceterium , plateæ principis egregium est ornamentum. Id primum Ordinis intra Austriæ fines conditum Fundatoris Ernesti L. B. de Molard munificentiam commendat ; cujus ære Annô

1500. cum Ecclesia ad receptam Ordini formam à fundamentis surrexit. Verùm ubi ejusdem sæculi Anno octuagesimo tertio Ottomanicus furor per omnem latè viciniam desæviret, sorti eadem, cui ædes cæteræ, succubuit, ignibus ad rudera absumptum; è cineribus tamen postliminio refurgens liberalitate Excell. D. Com. Caroli Szereni, qui suas posterorùmque exuvias post facta hic condi voluit, formam meliorem, religionis forùmque incolarum commoditatibus aptiorem induit.

Inter profana suburbii Udalriciani decora, etsi opificum ferè ædibus atque officinis fabrilibus sit confitum, complures tamen ædes, tum à mole, tum ab architectonicæ legibus magnificæ numerantur: quas inter primum facilè locum obtinet Principis Trautsonii Palatium in ipso suburbii aditu speciosè affurgens, opere fanè magnifico: quà urbi overtitur, sub peramplo propylæo columnis, aliisque architectonicæ ornamentis ordinato introeuntibus aditum patefacit: sua altitudine complura in urbe palatia æquat; scalpri artificiiis ornatum undique etiam superat. Ponè hortus florum grata non minùs fragrantia, quàm amœna varietate confitus visitur, quem arbores peregrinorum pomorum feraces ampliùs commendant. Principis Esterházii alterum non indigna superbit magnificentia. His Com. de Wüt, Sco-tensium Abbatia, DD. de Degen, Loran, de Pikh adjungi merentur; additis centum quatuor & viginti aliis, molis etsi minoris, elegantia tamen supparis.

Et quoniam de ædibus sermo; D. Hengstbergeri perampla domus fabricandis pannis sericeis destinata, silentiò nequaquam prætereunda est. Ædes omnis, utut ampla, parando serico, contexendisque in telas filis seu sericis seu aureis fervet. Quæ, cùm olim à Gallis, Anglis, Batavisque sumptu regionum nostrarum maximo petendæ

petendæ fuissent, eâ modo hîc loci parantur elegantia, ac nitore; ut Parisinâ contextas manu dixeris, quam nostratum artificum par dexteritas formavit. Aulæa serica adornandis Principum virorum cubilibus, quæ ab Hollandis antè, jam hinc accersuntur: seu Damascenam bombycem interjectis pictam floribus, seu multitium simplex, duplicatum, undulatúmve, seu sericum textile densius Neapolitanî operis desideres; ea hîc texti reperies singula: ut ab celeberrimis Europæ texterinis allata esse, etiam rerum peritis imponant. Vestes Attalicas, auro, argentóve ac bombyce intertextas, & argenteas aureásve ex toto telas (seu in his texturæ densitatem, seu in illis insuper colorum amœnitatem æstimes) Parisinis nequâquam, nisi solo pretio inferiores, reperies.

MONS HOSPITALENSIS.

Meridionalis plagæ, Josephino suburbio continuæ, partem efficit collis seu Mons Hospitalensis (Spittelberg) incolarum frequentia, quàm agri amplitudine spectatior. A fronte, amplo, quod urbem inter suburbiâque patet, spatiò sejungitur, atque in collem assurgens objecta è regione, quæ aulicam inter Carinthiacâque urbis portam attolluntur, mœnia propemodùm æquat. Quâ solem orientem recipit, ædibus educandæ Juventuti, quam parentum aut præmaturus obitus, aut alendo impar egestas subsidiis educationi debitæ necessariis destituit, Chaosianâ munificentia destinatis, adjacet.

Locus hic urbicis exemptus juribus, prædiique nomine Provinciæ Austriæ inferioris Catalogo insertus, Civico Xenodochio in urbe tributum pendit, à quo, contracto ex Spital / Spital (ad usum dialecti nostræ) & colle, cui insidet, nomen inditum accepit.

Quam appellationem locus tum primum fortitus est ; cum circa annum sæculi superioris nonagesimum tertium inferioris Austriæ Provinciæ prædii nomine adscriberetur : etsi enim remotioribus etiam sæculis ejus dominium penes civium hospitale semper fuerit , aliis tamen ab hoc nominibus dicebatur : nam vetustissimis temporibus, cum præter campum pascuis solum idoneum nihil hic videre esset , pratum appellari contentus aliud cognomentum sibi nequaquam deposcebat. Subinde cum Xenodochium hanc aream colendam Domino Kirchberger elocasset , hincque circum villam erectam agrum per diversos partiretur , quibus tuguria ibidem construere , sedemque figere liberet ; Croatarum pagellus , Graba-ten : Dörsfl / vocitari cepit , usitato plebi vocabulô.

Crescente incolarum numero , cum in eos dominium sibi vindicare Xenodochium contendere , jure omni dicto Domino Kirchberger ablato , ne molestis utrinque litibus involveretur , certis legibus conventum est ; vi quarum postliminio Dominium omne ad Xenodochium rediit. Insigne , crucem scilicet globo terraqueo insistentem , suo in scuto retinet , Symbolum profectò loci Dominis apprimè conveniens : egenorum quippe ditio eò terrarum sese diffundit , quò crucis protenditur imperium , cujus subditos Servator egenis esse tributarios voluit.

Spatium loci etiam non magnum incolarum decem millium frequentiam habitat , quam multitudinem centum ferè quinquaginta tectis includit , bono ordine collocatis : plateæ sex transitum undequaque aperiunt.

Æde sacra destituitur : hujus defectum propinquum paræciale Udalricianum compensat , cujus sacris juribus incolæ obnoxii vivunt.

Præter columnam Divinissimæ Triadis honoribus pietate Domini Martini Friz Annô sæculi ,
quod

quod vivimus , quarto decimo erectam, nîl mē-
moriâ dignum comperimus.

Parallelum Geminæ obfidionis ex fundo S. Udalrici.

Civibus hostili Fridericus clauditur urbe,
Surgit & in Dominum plebs malè cauta suum.
Cùm subitò, Czechicis Princeps de regibus ortus,
Hac Victorinus Cæsaris ultor adest.
Nec mora , qui causâ fuerat, qui nomine Victor,
Ferrò, perfidiæ tum quoque Victor erat.
Intestina suis rediit concordia membris,
Urbs pariter cive & milite tuta fuit.
Austriacis Asiam cùm Thrax infuderat oris,
Vimque suam è toto Mars oriente trahit.
Cingit & attonitæ bellacia tecta Viennæ,
Et quatit excussis mœnia celsa globis.
Civilesque minas domuit qua parte Bohemus,
Barbarus hac etiam Thrax sua castra locat.
Ast iras tandem vanos consumpsit in ausus,
Quam virtute nequit vincere, mordet humum.
Ad Bizantinas fugit hinc inglorius arces,
Debuit & cladis nuntius ire suæ.
Nec mirum hoc : civis quâ perfidus antè subactus,
Perfidus hac hostis vincere parte nequît.

